

Historia kl. 5 – wymagania na poszczególne oceny

Temat w podręczniku	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
Dział 1. Najstarsze cywilizacje					
1. Czas w historii – przypomnienie wiadomości	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest upływ czasu – zna główne pojęcia z zakresu chronologii – wie, że chrześcijanie zaczęli liczyć lata od narodzin Jezusa Chrystusa – podaje nazwę epoki, w której żyje 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, jaką rolę odgrywa pomiar czasu w pracy historyka – określa czas za pomocą dat rocznych – rozróżnia daty przed naszą erą i naszej ery – zaznacza na osi czasu okres przed naszą erą i naszej ery 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy epok historycznych w porządku chronologicznym – na podstawie daty określa wiek wydarzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – zaznacza wydarzenia na osi czasu w kolejności chronologicznej – na podstawie daty określa wiek wydarzenia oraz potrafi ustalić, która to połowa wieku (lub początek, koniec wieku) 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza upływ czasu między wydarzeniami – wyjaśnia jaką rolę odgrywa kalendarz i datowanie w nauce historii
2. Od myśliwego do rolnika	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki życia i zajęcia ludzi pierwotnych – wymienia najważniejsze osiągnięcia człowieka prehistorycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – określa jakie obszary zamieszkiwał człowiek pierwotny – wyjaśnia definicję koczowniczego i osiadłego trybu życia 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie najstarsze obszary zasiedlane przez człowieka – przedstawia główne etapy ewolucji człowieka – porównuje koczowniczy i osiadły tryb życia – wyjaśnia pojęcie <i>rewolucja neolityczna</i> – potrafi wymienić i objaśnić etymologię terminów: <i>epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie kierunki migracji człowieka z jego najstarszych siedzib – podaje przykłady zabytków kultury prehistorycznej – wyjaśnia pojęcie <i>homo sapiens</i> – wymienia skutki rewolucji neolitycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zaprezentować najstarsze zabytki osadnictwa człowieka na ziemiach polskich
3. W żyznej Mezopotamii	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia jaka cywilizacja powstała w starożytności między Tygrysem a Eufratem – charakteryzuje warunki naturalne Międzyrzecza 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie obszar Mezopotamii – wskazuje na czynniki prowadzące do powstania w tym rejonie starożytnej cywilizacji – poprawnie używa pojęć: <i>Mezopotamia, Międzyrzecze</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jakie warunki muszą zostać spełnione, by można było mówić o powstaniu cywilizacji – potrafi wymienić osiągnięcia ludów Mezopotamii – poprawnie używa pojęć: <i>Bliski Wschód, Starożytny Bliski Wschód</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia, jakie ludy zamieszkiwały Mezopotamię – objaśnia zasadę działania sieci irygacyjnej – znajduje argumenty na potwierdzenie, że Sumerowie stworzyli cywilizację – wyjaśnia, kim był Hammurabi – wymienia najważniejsze zabytki kultury Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji mezopotamskiej dla rozwoju ludzkości
4. W państwie faraona	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaka cywilizacja powstała w starożytności nad rzeką Nil – charakteryzuje warunki naturalne starożytnego Egiptu – wymienia piramidy jako przykład osiągnięć starożytnych Egipcjan 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie obszar Egiptu, rzekę Nil – wyjaśnia, kim był faraon – wymienia grupy społeczne starożytnego Egiptu – wie, czym są hieroglify 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego Egipt jest nazywany darem Nilu – wyjaśnia, czym zajmowali się przedstawiciele każdej z grup społecznych w Egipcie – wyjaśnia pojęcie religii politeistycznej – poprawnie posługuje się pojęciami: <i>mumia, mumifikacja</i> – zna osiągnięcia cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi omówić wierzenia Egipcjan – opisuje główne elementy pochówku Egipcjan i wie, czym kierowano się przy ich przygotowywaniu – podaje przykłady osiągnięć cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice w wylewach Nilu oraz Tygrysu i Eufratu – wymienia najważniejsze egipskie bóstwa – wymienia zabytki sztuki egipskiej

5. Starożytny Izrael	<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim są Żydzi – wyjaśnia, kim byli: Abraham, Mojżesz 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie starożytny Izrael – potrafi wymienić dwóch władców z okresu świetności Królestwa Izrael i wyjaśnić, czym się wstawili 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe fakty z dziejów Królestwa Izrael – wyjaśnia pojęcie religii monoteistycznej – opisuje podstawy judaizmu – zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ziemia Obiecana, Stary Testament, Biblia, Dekalog, Tora, synagoga</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze zabytki kultury żydowskiej – przedstawia znaczenie ruin świątyni w Jerozolimie dla Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje tekst Dekalogu – wymienia zabytki kultury żydowskiej na ziemiach polskich
6. Indie i Chiny w starożytności	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie dwie cywilizacje powstały w starożytności na Dalekim Wschodzie – wie, kto i dlaczego wznosił Wielki Mur 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie i na mapie cywilizacje doliny Indusu oraz chińską – wymienia dwie wielkie religie powstałe w starożytności w Azji – opisuje największe osiągnięcia cywilizacji indyjskiej oraz chińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na związki cywilizacji Dalekiego Wschodu z rzekami nad którymi powstały – wyjaśnia, kim był Budda – wymienia, najważniejsze zabytki antycznej sztuki chińskiej – zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Daleki Wschód, cesarz, cesarstwo, jedwabny szlak</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia relacje między ludźmi w Europie i na Dalekim Wschodzie w przeszłości oraz obecnie, wskazując wpływ dokonań obu cywilizacji na ich dalszy rozwój 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cywilizacje Bliskiego i Dalekiego Wschodu, wskazując podobieństwa
2. Starożytna Grecja					
9. Wśród Hellenów	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje warunki naturalne Grecji – opisuje główne zajęcia Hellenów – wskazuje demokrację, jako ustrój panujący w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Grecję, Ateny – wyjaśnia czym była wielka kolonizacja – wyjaśnia podstawowe zasady funkcjonowania demokracji w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie powstanie i rozwój cywilizacji greckiej – wymienia grupy społeczne zamieszkujące Grecję, na przykładzie Aten – omawia wygląd miast greckich na przykładzie Aten – wyjaśnia pojęcia: <i>polis, ustrój, Hellada, Hellenowie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak czynniki geograficzne wpłynęły na wykształcenie się greckiej polis – wskazuje na mapie kierunki greckiej wielkiej kolonizacji, wyjaśnia jej przyczyny i skutki – omawia demokrację ateńską: zasady funkcjonowania, główne instytucje oraz urzędy – wyjaśnia, kim był Perykles 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie szczególną pozycję obywateli w społeczeństwie greckim – wyjaśnia, dlaczego Peryklesa można stawiać za wzór polityka – porównuje funkcjonowanie ustroju demokratycznego w starożytności i obecnie
10. Wojny z Persami	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na przeciwników Greków w czasie wojen grecko-perskich – wie, jak zakończyły się wojny grecko-perskie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Grecję, Persję – potrafi wskazać na ramy czasowe wojen z Persami – wie, kim był hoplita – opisuje, na czym polegało spartańskie wychowanie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie obszar głównych działań wojennych – charakteryzuje ustrój Sparty – opisuje wygląd i taktykę armii greckiej – wymienia przyczyny wojen grecko-perskich – podaje nazwy najważniejszych bitew, zna ich daty oraz zwycięzcę – wyjaśnia pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Ateny, Spartę oraz miejsce bitwy pod Termopilami i Maratonem, kierunki działań wojsk Grecji i Persji podczas obu wojen – omawia przebieg działań wojennych i kluczowe bitwy konfliktu – rozumie powiedzenia związane ze starożytną Spartą: mówić lakonicznie, wrócić z tarczą lub na tarczy, bieg maratoński 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegała siła ataku falangi – rozumie znaczenie konfliktu z Persami dla sprawy jedności greckiej – przywołuje przykłady współczesnych odniesień do wojen grecko-perskich
11. Wierzenia starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> – zna definicję religii politeistycznej – wymienia najważniejszych bogów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> – zna termin <i>mitologia</i> oraz podstawowe greckie mity – potrafi wskazać na związki greckich bogów z życiem człowieka – wie, że igrzyska olimpijskie zaczęto organizować w starożytnej Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> – wybranym bogom przyporządkowuje ich patronaty – przedstawia losy Heraklesa oraz mit o upadku Troi – przywołuje najważniejsze religijne święta starożytnych Greków – opisuje ogólnie przebieg igrzysk olimpijskich 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wygląd greckich bogów, zna ich atrybuty – wskazuje rolę religii w kulturze i życiu codziennym Hellenów – wymienia główne konkurencje igrzysk oraz zasady, jakimi się kierowano podczas rywalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcie antropomorfizmu – wskazuje na znaczenie olimpiad w antycznej Grecji oraz współcześnie – wymienia podobieństwa i różnice między antycznymi a współczesnymi igrzyskami olimpijskimi

12. Kultura i osiągnięcia starożytnych Greków	– wymienia dziedziny kultury, w których starożytni Grecy mieli swoje osiągnięcia	– zna pojęcie filozofii greckiej i rozumie jej znaczenie dla Greków – zna wybranych twórców literatury greckiej – wskazuje na teatr jako istotny element życia Greków	– zna osiągnięcia greckich filozofów, omawia ogólnie czym się zajmowali, wymienia przynajmniej jednego z nich – opisuje wygląd greckiego teatru – wymienia przykłady osiągnięć naukowych Greków	– podaje osiągnięcia greckiej nauki i wymienia jej twórców – przedstawia przykłady architektury i rzeźby greckiej – zna zasady wystawiania sztuk w greckim teatrze	– wyjaśnia genezę greckiej filozofii – umie ocenić wkład Greków w rozwój kultury europejskiej – omawia wkład Greków w rozwój historii jako nauki
13. Aleksander Wielki i jego państwo	– wie, kim był Aleksander Wielki	– wymienia przyczyny podboju Persji przez Aleksandra Wielkiego – zna okoliczności zakończenia podboju i wie, jaki był jego rezultat	– lokalizuje na mapie Macedonię oraz imperium perskie – określa ramy czasowe podbojów Aleksandra – przedstawia ogólnie przebieg działań wojennych oraz przyczynę ich zakończenia	– omawia panowanie Filipa II w Macedonii – przedstawia na mapie trasę podboju Aleksandra – zna nazwy i daty najważniejszych bitew – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego – rozumie pojęcie kultury hellenistycznej	– omawia ogólnie sytuację polityczną w Grecji po wojnach z Persją – przedstawia następstwa wyprawy Aleksandra Wielkiego dla ówczesnych społeczeństw
3. Starożytny Rzym					
16. Rzymianie i ich państwo	– zna legendę o założeniu Rzymu – wie, jakie były początki Rzymu potwierdzone przez naukę	– lokalizuje na mapie Italię i miasto Rzym – zna datę 753 r. p.n.e. – przedstawia początki dziejów Rzymu (okres monarchii) – przedstawia zmianę ustroju w antycznym Rzymie (wprowadzenie republiki)	– przedstawia okoliczności zmiany ustroju w Rzymie (z monarchii na republikę) – wyjaśnia główne założenia ustroju republiki rzymskiej – potrafi wskazać pozytywne strony ustroju republikańskiego w Rzymie – wymienia i opisuje grupy społeczne w Rzymie – poprawnie posługuje się pojęciem: <i>republika</i>	– wymienia najważniejsze instytucje i urzędników w republice rzymskiej – porównuje ustrój monarchii i republiki na przykładzie starożytnego Rzymu – omawia rolę kobiety w Rzymie	– wymienia nazwy urzędów rzymskich oraz określa kompetencje zgromadzenia ludowego i senatu – potrafi porównać aktywność polityczną obywateli Aten oraz Rzymu
17. Wielkie podboje Rzymian	– podaje przykład wojny prowadzonej przez Rzymu – wyjaśnia, kim był legionista	– lokalizuje na mapie Rzym, Italię, Kartaginę – zna kierunki ekspansji państwa rzymskiego; wskazuje je na mapie – wymienia przyczyny podboju Italii oraz prowadzenia przez państwo rzymskie podbojów w kolejnych latach – wyjaśnia, kim byli: Juliusz Cezar, Oktawian August – wskazuje, kiedy i w jakich okolicznościach wprowadzono w Rzymie cesarstwo	– lokalizuje na mapie zasięg terenów podbitych i włączonych do Imperium Romanum – opisuje przyczyny konfliktu wewnętrznego w Rzymie u schyłku republiki – potrafi opisać wygląd legionisty rzymskiego – zna datę 31 r. p.n.e. – poprawnie stosuje pojęcia: <i>wojny punickie, dyktator, cesarstwo</i>	– przedstawia na mapie etapy rzymskich podbojów – lokalizuje na mapie bitwy wojny punickiej (Kanny, Zama) oraz bitwę pod Akcjum – przedstawia zmianę republiki rzymskiej w cesarstwo – ocenia rolę Juliusza Cezara w ewolucji ustroju Rzymu – omawia podział i zarząd terenów włączonych do Imperium Romanum – wyjaśnia, czym był proces romanizacji	– wskazuje na powiązania sytuacji społecznej i rozwoju terytorialnego Rzymu z kryzysem republiki – charakteryzuje rozkwit cesarstwa w pierwszych wiekach jego istnienia – wskazuje na kontakty ówczesnych mieszkańców ziem polskich z cywilizacją rzymską
18. Kultura starożytnych Rzymian	– wymienia dziedziny kultury, w których starożytni Rzymianie mieli swoje osiągnięcia	– wskazuje na greckie korzenie kultury rzymskiej – rozpoznaje przykładowe rzymskie budowle i podaje do czego służyły termy, akwedukt, amfiteatr	– wymienia rzymskich twórców literatury – potrafi wymienić najważniejsze budowle Rzymian w stolicy oraz na prowincji – zna przykłady zasad prawa rzymskiego	– charakteryzuje działalność prawodawczą Rzymian – rozumie znaczenie kodyfikacji prawa rzymskiego dla współczesnego społeczeństwa – wymienia dzieła rzymskiej literatury	– umie ocenić wkład Rzymian w rozwój kultury europejskiej – zna przykłady zasad prawa rzymskiego

19. Początki chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kim był Jezus Chrystus – zna podstawowe fakty z życia Jezusa Chrystusa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie religii monoteistycznej – zna podstawy religii chrześcijańskiej – przedstawia najważniejsze fakty związane z narodzinami chrześcijaństwa – omawia sytuację chrześcijan w imperium rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie Palestynę, Jerozolimę – przedstawia najważniejsze fakty związane z rozwojem chrześcijaństwa, w tym kierunki jego rozwoju – wie, kim byli: Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki – wskazuje na wydarzenia, które doprowadziły do uznania chrześcijaństwa za religię panującą w świecie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie najstarsze ośrodki i kierunki rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa – przedstawia początki Kościoła chrześcijańskiego, jego organizację i strukturę 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, które fakty z życia Jezusa można uznać za historyczne – omawia zmiany nastawienia do chrześcijaństwa od dyskryminacji do religii panującej w Rzymie
20. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przyczynę upadku cesarstwa rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna przyczyny kryzysu cesarstwa rzymskiego – poprawnie stosuje pojęcie <i>barbarzyńca</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia najazdy ludów spoza imperium na cesarstwo rzymskie, podaje ich przyczyny i skutki – przedstawia okoliczności podziału imperium w 395 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać na przyczyny i skutki upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – dostrzega znaczenie rządów cesarzy Konstantyna i Teodozjusza w historii Rzymu – przedstawia bezpośrednie okoliczności upadku cesarstwa zachodniorzymskiego wraz z datą 476 r. – wyjaśnia, co umownie w historii oznacza upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na przyczynowo-skutkową zależność między przejawami kryzysu w imperium a jego upadkiem – dokonuje oceny zmian zachodzących w cesarstwie rzymskim
4. Średniowieczna Europa					
23. Bizancjum	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym było Bizancjum – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne cesarstwa bizantyńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – postrzega Bizancjum jako kontynuatora tradycji cesarstwa rzymskiego – przedstawia procesy prowadzące do rozwoju Bizancjum 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Konstantynopol i Bizancjum – potrafi wskazać na zabytki architektury bizantyńskiej – wyjaśnia, czym był podział Kościoła w 1054 r. – poprawnie posługuje się pojęciem <i>ikona</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie umiejscawia w czasie początki i rozkwit Bizancjum – przedstawia dokonania cesarza Justyniana Wielkiego – wymienia i rozpoznaje zabytki sztuki bizantyńskiej – wyjaśnia przyczyny i skutki schizmy wschodniej dla Kościoła 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zjawiska prowadzące do podziału Kościoła
24. Arabowie i świat islamu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest islam – wymienia przykłady osiągnięć i wynalazków Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe informacje o Mahomecie – dostrzega rolę Mahometa w powstaniu islamu – wyjaśnia, kiedy i gdzie narodziło się imperium arabskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Półwysep Arabski oraz miasta Mekkę i Medynę – wymienia pięć filarów religii islamskiej – wymienia osiągnięcia kultury i nauki arabskiej – poprawnie stosuje pojęcia: <i>prorok</i>, <i>Koran</i>, <i>kalif</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na mapie kierunki arabskiej ekspansji – omawia genezę budowy imperium arabskiego – omawia główne zasady islamu – zna datę: 622 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy głównych zasad głoszonych przez islam z tymi obowiązującymi w religii chrześcijańskiej – potrafi wskazać elementy oddziaływania kultury arabskiej na cywilizację bizantyńską i łaciński zachód Europy
25. Państwo Franków	<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim byli Frankowie – wskazuje Karola Wielkiego jako władcę Franków 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe daty dotyczące państwa Franków – wie, kim byli: Chlodwiga i Karol Wielki, wymienia ich główne dokonania 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie państwo Franków – opisuje początki państwa Franków – wskazuje na konsekwencje rządów Chlodwiga – wymienia najważniejsze reformy wprowadzone przez Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rządy dynastii Karolingów – omawia krótko powstanie Państwa Kościelnego – przedstawia panowanie Karola Wielkiego – omawia traktat w Verdun i wskazuje na jego postanowienia jako załóżek ukształtowania się z czasem trzech królestw: Francji, Włoch i Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na rolę państwa Franków w zachowaniu cywilizacji rzymskiej – rozumie wagę zwycięstwa Franków pod Poitiers (732 r.) dla zatrzymania pochodu islamu – wykazuje rolę reform Karola Wielkiego dla

					rozwoju cywilizacyjnego Europy – rozumie wagę odnowienia cesarstwa rzymskiego
26. Rywalizacja papieża z cesarstwem	– zna postać Grzegorza VII – wyjaśnia ogólnie, czego dotyczył spór między papieżem a cesarzem	– wskazuje na źródła kryzysu w Kościele – rozumie potrzebę reformy Kościoła, jako jej próbę podaje przykład ruchu kluniackiego – zna podstawowe daty dotyczące sporu pomiędzy Grzegorzem VII a Henrykiem IV	– wyjaśnia przyczyny konfliktu pomiędzy papieżem a cesarzem – omawia przebieg konfliktu – wskazuje na konkordat zawarty w Wormacji jako na próbę zażegnania sporu o inwestyturę – poprawnie stosuje pojęcie <i>konkordat</i>	– definiuje papieża i cesarstwo jako dwa ośrodki najwyższej władzy w ówczesnej Europie – wyjaśnia znaczenie <i>Dictatus papae</i> w kontekście sporu – podczas omawiania tematu powołuje się na argumenty obu stron biorących udział w sporze	– wyjaśnia znaczenie powiedzenia: pójść do Canossy
27. Wyprawy krzyżowe	– wyjaśnia, czym były krucjaty – wskazuje, co było symbolem ruchu krucjatowego	– zna podstawowe daty dotyczące wypraw krzyżowych – opisuje, jak doszło do pierwszej wyprawy krzyżowej, kto wziął w niej udział i dlaczego – przedstawia skutki pierwszej krucjaty	– wskazuje na mapie terytorium Ziemi Świętej, Jerozolimę – opisuje sytuację, w jakiej znalazła się Ziemia Święta po podboju przez Turków seldżuckich – określa przyczyny krucjat – potrafi przedstawić przebieg wypraw krzyżowych – poprawnie stosuje pojęcie <i>Turcy seldżuczcy</i>	– charakteryzuje polityczne, gospodarcze, społeczne i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych oraz rolę synodu w Clermont w ich zainicjowaniu – przedstawia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – określa następstwa wypraw krzyżowych w podziale na pozytywne i negatywne	– potrafi wskazać na ślady krzyżowców na ziemiach polskich – dokonuje własnej oceny ruchu krucjatowego
5. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy					
30. Feudalizm	– potrafi wyjaśnić pojęcie <i>feudalizm</i> – wyjaśnia istotę systemu lennego	– poprawnie umiejscawia w czasie narodziny feudalizmu – potrafi wyjaśnić pojęcie stanu w społeczeństwie średniowiecznym – wskazuje zależności pomiędzy stanami	– wskazuje na hierarchiczność społeczeństwa feudalnego opisując jego poszczególne poziomy i różne stopnie uprzywilejowania – prawidłowo używa pojęć: <i>lenno, senior, wasal, feudalizm, hold lenny, przywilej, możnowładztwo, szlachta</i>	– dokonuje charakterystyki feudalizmu na płaszczyźnie politycznej i gospodarczej – wyjaśnia zasadę: wasal mojego wasala nie jest moim wasalem	– przedstawia ewolucję od monarchii patrymonialnej do monarchii stanowej – wyjaśnia, na czym polegała ograniczona rola króla w monarchii stanowej
31. Wśród rycerzy	– wyjaśni, kim byli rycerze – potrafi opisać siedzibę rycerza – wyjaśnia, jaką funkcję pełniły zamki w średniowieczu	– wymienia elementy obronne zamku – omawia drogę awansu od paza do rycerza – potrafi opisać życie codzienne rycerza – poprawnie stosuje pojęcia: <i>fosa, baszta</i>	– wyjaśnia, czym był kodeks rycerski – wymienia cechy jakie powinien mieć rycerz, zgodnie z kodeksem rycerskim – rozpoznaje zabytki kultury rycerskiej	– potrafi podać przykład średniowiecznego zamku – przedstawia rolę rycerzy w średniowieczu – wymienia elementy kultury rycerskiej – wyjaśnia, czym były herby rycerskie – podaje wzorcowy przykład średniowiecznego rycerza	– dostrzega powiązania między wzorcem rycerza a kulturą chrześcijańską – przedstawia uniwersalność etosu rycerskiego obecnie
32. Na wsi	– potrafi przedstawić najprostsze prace wykonywane przez chłopów w średniowieczu – opisuje wygląd średniowiecznej zagrody chłopskiej	– zna podstawowe narzędzia rolnicze używane w średniowieczu – potrafi wymienić rośliny i zwierzęta hodowane w średniowieczu	– przedstawia średniowieczne sposoby uprawy ziemi – opisuje proces zakładania wsi – wyjaśnia, czym była renta feudalna i co się na nią składało – poprawnie stosuje pojęcia: <i>pańszczyzna, dziesięcina, lokacja</i>	– zna średniowieczne podstawy prawne funkcjonowania wsi – wyjaśnia, dlaczego uprawa ziemi w systemie trójpolówki była korzystniejsza niż przy dwupolówce – porównuje życie i zajęcia średniowiecznych chłopów i rycerzy	– omawia pozycję chłopów w społeczeństwie feudalnej Europy – potrafi powiązać sytuację panującą na wsi średniowiecznej z zasadami systemu feudalnego

33-34. W mieście	– potrafi wskazać dowolny przykład miasta średniowiecznego – omawia wygląd miasta w średniowieczu	– omawia warunki konieczne do powstania miasta w średniowieczu – przedstawia zajęcia i życie codzienne w mieście	– opisuje proces lokacji miasta – przedstawia podziały społeczne mieszkańców miasta – przedstawia organizacje cechowe mieszkańców średniowiecznego miasta – prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>barbakan, baszta, rynek, ratusz, sukiennice, cech, gildia</i>	– przedstawia funkcjonowanie samorządu miasta średniowiecznego – przedstawia rolę handlu w średniowiecznym mieście – wyjaśnia, czym były targi i jarmarki – omawia drogę awansu od ucznia do mistrza – potrafi wskazać elementy miasta średniowiecznego we współczesnych miastach polskich	– rozumie znaczenie nadawania praw miejskich (przywilejów) – wskazuje na podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu miast i samorządów miejskich dawniej oraz dziś
35. Kościół w średniowieczu	– opisuje praktyki religijne stosowane przez ludzi w średniowieczu	– wskazuje na rolę Kościoła w średniowieczu – wyjaśnia, kiedy powstały pierwsze zakony, kim byli zakonnicy – opisuje życie średniowiecznego zakonnika	– przedstawia różne formy działalności zakonów – wskazuje na rolę kościoła w rozwoju szkolnictwa oraz nauki – poprawnie stosuje pojęcia: <i>asceza, asceta, post, pielgrzymka, skryba, skryptorium, uniwersytet</i>	– podaje imiona założycieli najstarszych zakonów – potrafi wskazać różnice między zakonami: mniszym, żebraczym a rycerskim – prawidłowo posługuje się pojęciem <i>średniowieczny uniwersalizm</i>	– dostrzega rolę zakonów w kształtowaniu się chrześcijańskiej Europy, jej tożsamości i kultury – dostrzega wpływ Kościoła na różne aspekty życia w średniowieczu (kultura, szkolnictwo, życie codzienne) – wskazuje na podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu uniwersytetu w średniowieczu i dziś
36. Architektura i sztuka	– określa tematykę średniowiecznych dzieł architektury i sztuki – wskazuje przykład architektury średniowiecznej	– potrafi wymienić nazwy stylów, które pojawiły się w średniowiecznej architekturze – opisuje wygląd ksiąg w średniowieczu	– omawia, na podanym przykładzie, cechy charakterystyczne dla stylu romańskiego i gotyckiego – wskazuje na rolę ksiąg i piśmiennictwa dla cywilizacji średniowiecznej	– wymienia budowle w stylu romańskim i gotyckim – podaje przykłady rzeźby, malarstwa średniowiecznego – dostrzega rolę sztuki w służbie kościoła – prawidłowo posługuje się pojęciami: <i>snycerz, kodeks, miniatura (iluminacja), inicjał</i>	– wyjaśnia na czym polegało nowatorstwo technologiczne w zastosowaniu łuków ostrych i sklepień krzyżowo-żebrowych – przedstawia najważniejsze zabytki sztuki średniowiecza w Europie
6. Polska pierwszych Piastów					
39. Początki państwa polskiego	– wyjaśnia, kim był Mieszko I – zna datę 966 r.	– lokalizuje na mapie Polskę za panowania Mieszka I – zna genezę powstania państwa polskiego – podaje powody przyjęcia chrztu przez Mieszka I	– wyjaśnia, kim byli Słowianie oraz kiedy zasiedlili ziemie polskie – omawia podział Słowian na trzy grupy – określa skutki przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wymienia największe osiągnięcia Mieszka I	– lokalizuje na mapie obszar zasiedlony przez plemiona Polan i Wiślan – omawia organizację wewnętrzną plemion słowiańskich – przedstawia religię Słowian – przedstawia panowanie i najbliższą rodzinę Mieszka I – omawia relacje polsko-niemieckie w kontekście chrystianizacji Polski – wyjaśnia pochodzenia nazwy <i>Polska</i>	– wskazuje na argumenty decydujące o przyjęciu chrztu za pośrednictwem Czechów – przedstawia następstwa chrztu Polski, dzieląc je na polityczne, społeczne i kulturowe – potrafi wskazać na najstarsze zabytki sakralne w Polsce
40. Bolesław Chrobry i jego państwo	– wyjaśnia, kim był Bolesław Chrobry i św. Wojciech	– wymienia podstawowe fakty dotyczące panowania Bolesława Chrobrego – zna daty 1000 r., 1025 r.	– omawia przebieg misji biskupa Wojciecha i skutki jego śmierci dla Polski – przedstawia okoliczności i znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego – omawia podboje Bolesława Chrobrego	– wskazuje na mapie nabytki terytorialne Bolesława Chrobrego – potrafi wskazać na skutki zjazdu gnieźnieńskiego	– dokonuje oceny panowania Bolesława Chrobrego – potrafi wymienić najstarszą polską kronikę i podać jej autora

			– zna podstawowe zabytki związane z panowaniem Bolesława Chrobrego	– dostrzega znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego – poprawnie stosuje pojęcia: <i>relikwia, trybut</i>	– przedstawia miejsce państwa piastowskiego w ówczesnej Europie
41. Kryzys i odbudowa monarchii Piastów	– wyjaśnia, kim byli: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel oraz Bolesław II Śmiały – na podstawie drzewa genealogicznego wskazuje proste powiązania rodzinne (np. ojciec-syn)	– wyjaśnia ogólnie w czym przejawiał się kryzys za panowania Mieszka II i odrodzenie państwa za Kazimierza Odnowiciela – omawia podstawowe fakty dotyczące panowania Bolesława II Śmiałego	– określa przyczyny kryzysu państwa za rządów Mieszka II – przedstawia proces odrodzenia państwa pod rządami Kazimierza Odnowiciela i jego odbudowy za panowania Bolesława Śmiałego – poprawnie umiejscawia w czasie panowanie władców wymienionych na lekcji	– opisuje wydarzenia związane z kryzysem pierwszej monarchii piastowskiej (powstanie ludowe, bunt możnych, najazd Brzetysława) – charakteryzuje panowanie Bolesława Śmiałego – wskazując przyczyny i skutki konfliktu króla Bolesława z biskupem Stanisławem – zna postać Władysława Hermana	– analizuje przyczyny kryzysu pierwszej monarchii piastowskiej – ocenia znaczenie koronacji Bolesława Śmiałego – dokonuje próby oceny obu stron konfliktu (króla Bolesław i biskupa Stanisława), m.in. na podstawie relacji kronikarskich
42. Panowanie Bolesława Krzywoustego	– wyjaśnia, kim był Bolesław Krzywousty – wskazuje statut i śmierć Krzywoustego jako źródło rozbicia dzielnicowego w Polsce	– potrafi wymienić najważniejsze fakty z okresu rządów Bolesława Krzywoustego	– przedstawia braterski konflikt Zbigniewa i Bolesława – analizuje najazd niemiecki z 1109 r. – wyjaśnia, na czym polegał statut Bolesława Krzywoustego – poprawnie stosuje pojęcia: <i>senior, zasada senioratu, dzielnica senioralna</i> – zna datę: 1138 r.	– wskazuje na mapie zmiany terytorialne wynikające z polityki Bolesława Krzywoustego – omawia przebieg i skutki podboju Pomorza – potrafi krótko scharakteryzować uzbrojenie ówczesnych rycerzy i sposoby zdobywania oraz obrony zamków – prezentuje skutki wprowadzenia statutu Bolesława Krzywoustego	– przedstawia genezę rozbicia dzielnicowego w Polsce
43. W kraju pierwszych Piastów	– wskazuje, kto pełnił najwyższą władzę w państwie pierwszych Piastów – wymienia przedstawicieli poszczególnych grup społeczeństwa	– omawia zakres władzy posiadanej przez rządzącego państwem – opisuje życie codzienne i status poszczególnych grup społecznych – przedstawia główne zadania drużyny książęcej – wskazuje na gród jako ośrodek ówczesnej władzy	– opisuje wygląd grodu wczesnopiastowskiego – wyjaśnia źródła wprowadzania na ziemiach polskich zależności lennych – opisuje początki kształtowania się stanu rycerskiego	– wymienia najważniejszych urzędników w państwie pierwszych Piastów i określa zakres ich kompetencji – dostrzega rolę rycerstwa oraz duchowieństwa w monarchii wczesnopiastowskiej	– wskazuje na zasadnicze przemiany w zarządzaniu państwem od monarchii patrymonialnej do monarchii feudalnej – dostrzega rolę kronikarzy jako źródła wiedzy o czasach minionych
7. Od rozbicia dzielnicowego do Kazimierza Wielkiego					
46. Podzielona Polska	– zna przyczynę rozbicia dzielnicowego państwa piastowskiego – potrafi wymienić nazwę stolicy państwa krzyżackiego	– wyjaśnia zasadę senioratu i wskazuje moment, w którym została ona obalona – wymienia zagrożenia zewnętrzne podczas rozbicia dzielnicowego – wyjaśnia kim byli Krzyżacy – zna powody sprowadzenia Krzyżaków na ziemie piastowskie	– omawia wewnętrzne skutki rozbicia dzielnicowego na ziemiach piastowskich – przywołuje, jako przykład zagrożenia zewnętrznego, najazd tatarski z 1241 r.	– wymienia władców dzielnicowych poznanych na lekcji i poprawnie umiejscawia w czasie ich panowanie – wskazuje chęć opanowania dzielnic senioralnej jako na źródło konfliktów między władcami dzielnicowymi podczas rozbicia – opisuje ekspansję sąsiadów na ziemie polskie – omawia przebieg i skutki najazdu tatarskiego – analizuje następstwa sprowadzenia Krzyżaków do Polski	– przedstawia skutki rozbicia dzielnicowego na ziemiach polskich – opisuje wygląd zamku w Malborku – wymienia zabytki związane z państwem krzyżackim

47. Przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich	– potrafi omówić podstawowe zajęcia ludności wiejskiej oraz miejskiej	– opisuje rozwój wsi oraz miast na ziemiach polskich – omawia nowe narzędzia i urządzenia wykorzystywane przez ludzi żyjących na wsi	– opisuje proces lokacji miast i wsi na prawie niemieckim – poprawnie stosuje pojęcia: <i>trójpolówka</i> , <i>plug</i> , <i>nadanie</i>	– dostrzega pozytywną rolę wzrostu osadnictwa i pojawianie się miast – omawia procesy prowadzące do ukształtowania się stanu kmieckiego oraz mieszczańskiego – potrafi wskazać różne typy wsi (okolnica, ulicówka, łańcuchówka)	– wskazuje na rolę kolonizacji na prawie niemieckim i politykę lokacyjną właścicieli ziemi (książąt, możnowładztwa, Kościoła) jako czynniki sprzyjające rozwojowi gospodarczemu – wymienia najważniejsze lokacje miast na prawie niemieckim
48. Ku zjednoczeniu państwa	– wie, kim był Władysław Łokietek – potrafi wskazać moment w dziejach, który jest uznawany za koniec rozbicia dzielnicowego w Polsce	– wymienia czynniki jednoczące ziemie polskie podczas rozbicia dzielnicowego – wyjaśnia, kim był Przemysław II i czego dokonał	– omawia najważniejsze próby zjednoczenia ziem polskich w XIII w. – podaje przyczyny zjednoczenia państwa polskiego – określa przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego w I poł. XIV w.	– przedstawia na mapie Polskę za panowania Władysława Łokietka – dostrzega rolę Kościoła oraz duchownych w czasach rozbicia dzielnicowego – omawia przebieg konfliktu z Krzyżakami w I poł. XIV w. – charakteryzuje panowanie Władysława Łokietka i przedstawia jego zasługi dla zjednoczeniu Polski – określa następstwa rządów Władysława Łokietka	– analizuje próby zjednoczenia państwa w czasie rozbicia dzielnicowego – wskazuje na rozwijający się w XIII wieku kult św. Stanisława jako na źródło propagandy zjednoczeniowej – określa przyczyny sukcesu Władysława Łokietka w dziele zjednoczenia państwa
49. Polska Kazimierza Wielkiego	– wyjaśnia, kim był Kazimierz Wielki – podaje jeden przykład działalności króla w polityce wewnętrznej	– potrafi wymienić podstawowe fakty dotyczące panowania Kazimierza Wielkiego	– charakteryzuje politykę wewnętrzną Kazimierza Wielkiego i jej skutki – omawia przyczyny wstąpienia na tron w Polsce, po śmierci Kazimierza, przedstawiciela dynastii rządzącej na Węgrzech – wyjaśnia, czym są insygnia królewskie	– przedstawia na mapie nabytki uzyskane przez Polskę za panowania Kazimierza Wielkiego – przedstawia pierwsze lata rządów Kazimierza Wielkiego i określa problemy, z którymi musiał się zmierzyć – analizuje skutki polityki zagranicznej Kazimierza Wielkiego	– wskazuje cechy dobrego władcy na przykładzie dokonań Kazimierza Wielkiego – dokonuje oceny działań Kazimierza Wielkiego na różnych płaszczyznach
8. Jagiellonowie na tronie Polski					
52. Unia polsko-litewska	– wie, kim byli: Jadwiga Andegaweńska oraz Władysław Jagiełło	– omawia ogólnie panowanie Ludwika Andegaweńskiego i jego następstwa	– potrafi wyjaśnić powiązanie dynastyczne między Piastami a Andegawenami – omawia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie – przedstawia działania Jadwigi i Władysława Jagiełły w dziedzinie kultury	– lokalizuje na mapie Polskę i Litwę po unii w Krewie – ocenia następstwa zawarcia unii polsko-litewskiej – zna okoliczności i analizuje przyczyny nadania przywileju koszyckiego – wskazuje pozytywne następstwa odnowienia Akademii Krakowskiej	– potrafi wyjaśnić rolę Polski w procesie chrystianizacji Litwy – wskazuje na kontekst unii polsko-litewskiej w środkowoeuropejskiej geopolityce – dostrzega znaczenie unii dla późniejszego zwycięstwa nad Krzyżakami

53. Wielka wojna	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, kto był przeciwnikiem Polski w wielkiej wojnie – zna datę: 1410 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje relacje Polski i Litwy z Krzyżakami w okresie poprzedzającym wielką wojnę – przedstawia ogólnie przebieg wielkiej wojny 1409-1411 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi przedstawić przebieg bitwy pod Grunwaldem oraz jej następstwa – rozumie znaczenie zwycięstwa grunwaldzkiego dla państwa polskiego – zna postanowienia I pokoju toruńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – określa znaczenie konfliktu dla dalszych losów Polski oraz państwa krzyżackiego – wskazuje na sposoby upamiętnienia bitwy grunwaldzkiej w historii, sztuce i literaturze, a także we współczesnych obchodach rocznicowych – dokonuje oceny panowania Władysława Jagiełły
54. Unia Polski z Węgrami i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> – wie, kim byli: Władysław Warneńczyk oraz Kazimierz Jagiellończyk 	<ul style="list-style-type: none"> – zna okoliczności przystąpienia króla Władysława do wojny z Turkami i jego śmierci pod Warną – wie, z kim Polska walczyła podczas wojny trzynastoletniej, zna przyczyny jej wybuchu i rezultat 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia okoliczności zawarcie drugiej unii polsko-węgierskiej – wskazuje na zagrożenie tureckie w XV-wiecznej Europie – omawia panowanie Władysława Warneńczyka na tronie polskim i węgierskim 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na mapie Polskę za panowania Kazimierza Jagiellończyka – omawia panowanie Kazimierza Jagiellończyka – przedstawia przebieg wojny trzynastoletniej – wymienia postanowienia i dostrzega znaczenie II pokoju toruńskiego dla Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na działanie stanów pruskich i Związku Pruskiego w rozpoczęciu wojny trzynastoletniej – wskazuje korzyści płynące z przyłączenia do Polski Pomorza Gdańskiego – dostrzega politykę dynastyczną Jagiellonów
55. Ku demokracji szlacheckiej	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie i posługuje się pojęciem <i>przywilej</i> – potrafi podać przykład przywileju – wskazuje na uprzywilejowaną pozycję szlachty w społeczeństwie polskim 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie stosuje pojęcie <i>przywilej szlachecki</i> – potrafi podać przykład przywileju szlacheckiego – wyjaśnia, czym był sejm walny 	<ul style="list-style-type: none"> – zna przyczynę uprzywilejowania szlachty – przedstawia genezę i znaczenie sejmu walnego – potrafi omówić rozwój przywilejów szlacheckich za panowania Jagiellonów – przedstawia proces kształtowania się w Polsce monarchii stanowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze przywileje szlacheckie, ich postanowienia i daty wydania – określa kompetencje sejmiku i sejmu, wskazując na różnice między nimi – zna datę powstania i omawia założenia konstytucji <i>nihil novi</i> – wyjaśnia, czym były trzy stany sejmujące 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić inne przywileje poza szlacheckimi – potrafi wskazać związki sejmu walnego z obecnym parlamentem

Uczeń ubiegający się o ocenę bardzo dobrą lub celującą na semestr bądź koniec roku może zostać poproszony o przygotowanie projektu edukacyjnego na temat podany przez nauczyciela.